

BEVRIJDINGSHERINNERINGEN.

Gustaaf BOOGAERTS

VOORWOORD

Ten einde goed te begrijpen welke de toestand en het uitzicht was van de wijk bij de bevrijding (september 1944) van het westerse gedeelte van Molenbeek, heb ik 2 plannen bijgevoegd die een juiste kijk geven van de situatie tijdens en op het einde van de 2de Wereldoorlog. Het uitzicht van de huidige wijk is totaal verschillend met de toestand tijdens de oorlogsjaren.

Ik woonde sinds mijn geboorte (1927) in de Armand de Saulnierstraat (zie plan 2-punt A) in nr.12 op de 1ste verdieping rechts (mijn ouders woonden er sinds 1921). De Armand de Saulnierwijk was een complex van huizen toebehorende aan de gemeente onder de benaming van HBM (Habitations à Bon-Marché).

Van ons balkon hadden we een volledig zicht op de Mettewielaan (aangelegd in 1937-1938), het Oscar Bossaert Stadium met zijn tennispleinen (nr.2), het 2de voetbalveld (nr.3), het hockey-terrein (nr.4), het basket-balterrein (nr.5) en het Openluchtzwembad « solarium » (nr.6) - (Zie plan 2).

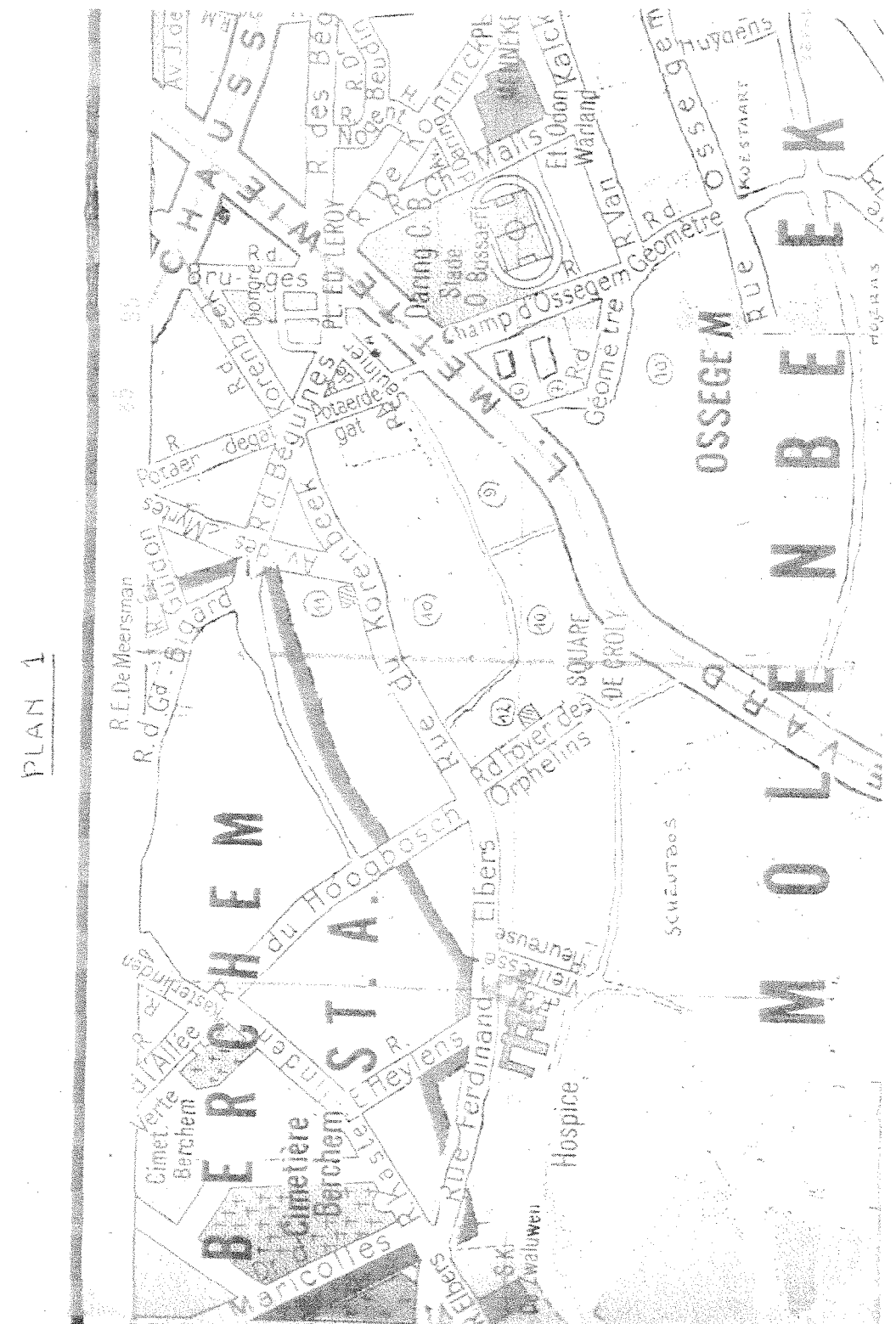
Het dakvenster gaf ons een gemakkelijk zicht op de rechterhelft van het groot voetbalveld. Van de Potaerdegatstraat hadden we een ruime kijk op het 2de gedeelte van de Korenbeekstraat en de velden (nr.10) (groentecultuur uitgebaat door boeren die hun producten verkochten op de "vroegmarkten" te Brussel) tot de Wezenstraat.

Verder was er een braakliggende grond (nr.9) die in 1941 in percelen werd verdeeld en toegekend aan inwoners van de wijk.

Dit gebeurde door een gemeentelijke dienst (Het Werk van den Akker) mits een kleine jaarlijkse bijdrage. Wij hadden recht op een perceel (zie nr.9) plus een tiental meters van het grasperk tussen de 2 rijstroken van de Mettewielaan. Tijdens de oorlogsjaren (van april tot oktober) werd er een bewaking ingericht van 22uur tot 6 uur 's morgens, door de eigenaars van een perceel, om te vermijden dat aardappelen en groenten werden gestolen.

LEGENDE

- A Mijn woonplaats (plan 1 en plan 2),
- 1 Grasperk tussen de 2 rijstroken van de Mettewielaan (plan 2),
- 2 Tennispleinen (plan 2),
- 3 2de Voetbalveld (plan 2),
- 4 Terrein van de Daring Hockey Club (plan 2),
- 5 Terrein van de Basketbal Daring Club (plan 2),
- 6 Openluchtzwembad "Solarium" (plan 1 en plan 2),
- 7 3de voetbalveld (plan 1 en plan 2),
- 8 Achtergelaten Duitse tankwagen (plan 2),
- 9 Braakliggende grond (plan 1 en plan 2),
- 10 Akkers uitgebaat door groenteboeren (plan 1 en plan 2),
- 11 Groot Herenhuis waar wezen logeerden voor de volledige constructie van het wezenhuis (plan 1)
- 12 Klein kasteeltje in een bebost domein, waar wezen (de oudsten) logeerden voor de volledige constructie van het wezenhuis (plan 1),

[illegible]

Ten einde tussen te komen in de onkosten van mijn studies van onderwijzer, ging ik tijdens de zomervakantie tweemaal per week naar een buitenwijk van Mechelen. Op mijn bagagedrager was een kas vastgebonden die mij toeliet 15 à 20 kg tomaten te vervoeren die ik verkocht aan de burens van de wijk waar ik woonde.

Na een honderdtal meters werd ik tegengehouden door een man die mij vertelde dat Duitse soldaten aan het standbeeld aan de Grote Linde (Gros Tilleul) alle fietsers tegenhielden en de fietsen in beslag namen. Op zijn aanraden keerde ik terug en trapte in volle vaart langs het kanaal van Willebroek, de Turn-en-Taxis, de Herkoliersstraat, de Sotteau-wijk en de gasketels om bij mij thuis te belanden. 's namiddag ging de fiets de zolder op!

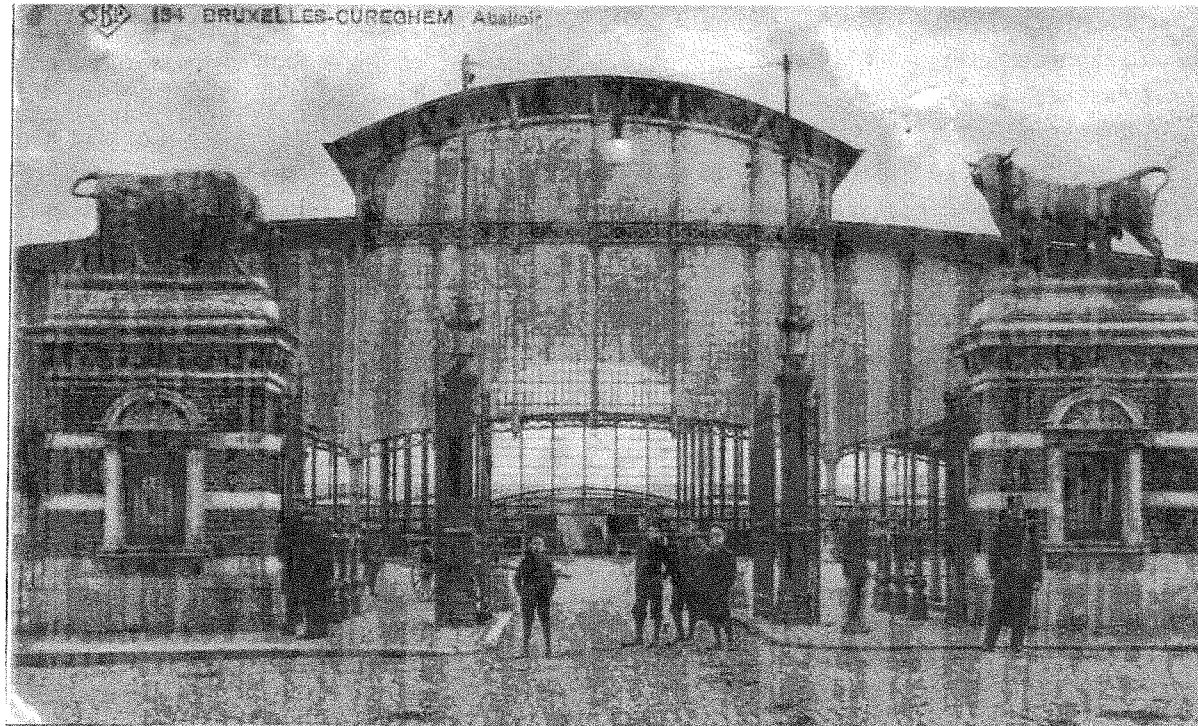
In de voormiddag zagen wij, vanuit ons balkon, een onafgebroken reeks wagens van het Duitse leger, in volle vaart de Mettwielaan afrijden in de richting van de Basiliek van Koekelberg. 's namiddags ging ik met mijn vader enkele peulerwten plukken op grasperk van de Mettwielaan. Enkele meters verder was een man van de Diongrestraat met zijn fiets vlug enkele wortelen komen halen. Plots stopte een vrachtwagen van het Duitse leger, twee soldaten sprongen op de rijweg en namen in allerhaast de fiets in beslag, laadden deze achteraan en vertrokken in volle vaart zonder zich te bekommeren om de protesterende man die lamenterend zijn bosje worteltjes in de lucht zwaaide.

3 SEPTEMBER 1944

9uur: Vader kwam de keuken binnengestormd en vertelde dat hij van op het balkon, grote donkere rookwolken zag opstijgen boven de tribune van het Oscar Bossaert-Stadion.

Vlug trok ik naar de zolder, opende het dakvenster en zag tot mijn grootste verbazing dat de koepel van het Justitiepaleis in vuur en vlam stond. Toen ik dat aan vader vertelde, kwam hij tot het besluit dat de Duitsers de stad ontruimden.

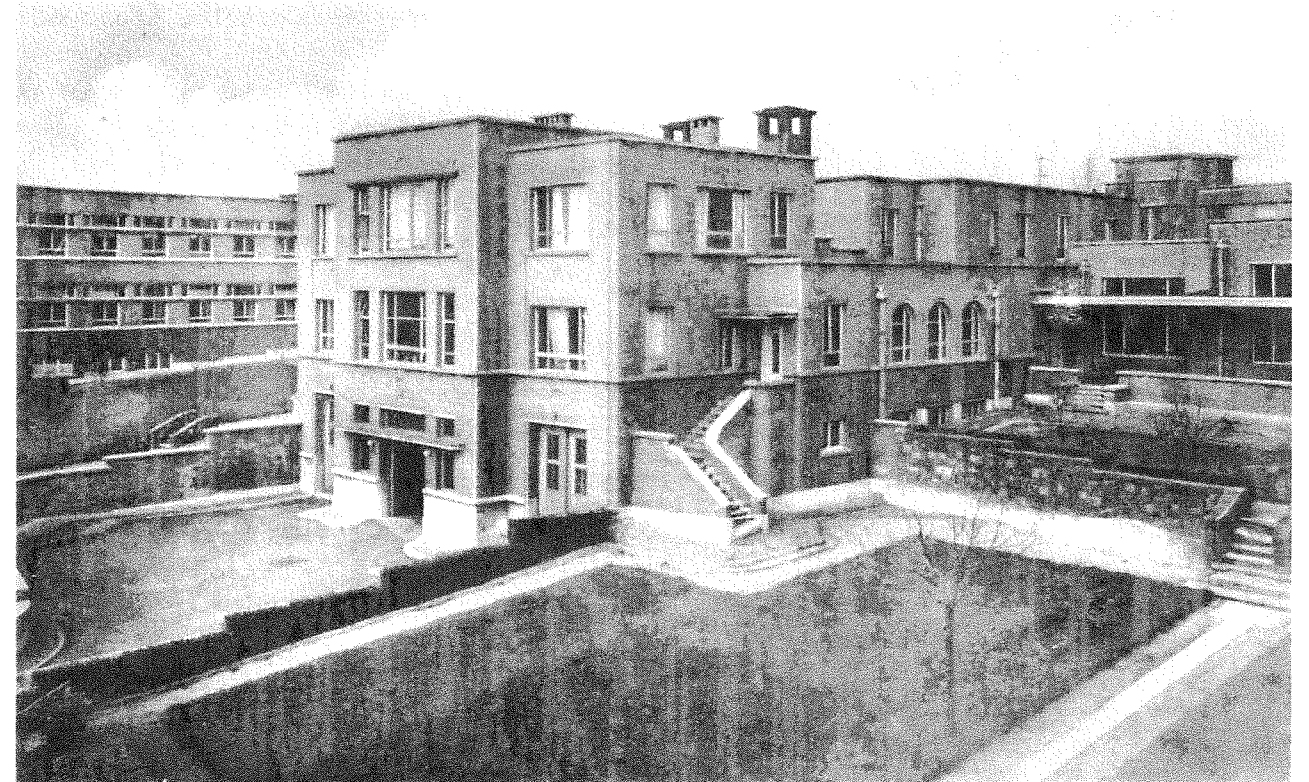
9u30: twee buurmannen kwamen de straat opgelopen met een half varken op de rug! Zij riepen aan al wie het horen kon: "Ga naar de slachthuizen van Anderlecht, daar is heel wat te vinden".

© Col. Jean Boterdael

Niettegenstaande mijn aandringen liet mijn vader mij niet toe naar het abattoir te gaan. Om zeker te zijn dat ik het verbod niet zou overtreden, werd ik verplicht mijn zondagskostuum aan te trekken, alsook mijn nieuwe zwarte schoenen. Maar de drang tot avontuur was zo groot dat ik er toch op uittrok om, zogezegd, even te gaan kijken hoe, en in welke omstandigheden, daar alles verliep. Toen ik aan de Delacroixstraat kwam, zag ik tientallen mensen met eet-en vleeswaren de straat oplopen. Aan de brug over het kanaal van Charleroi, daalde ik de trappen af en belandde op de Mariemontkaai waar een groot gebouw stond met diverse koelkamers. Toen ik daar binnentrad, had ik een verbijsterend spektakel voor de ogen. Een twintigtal mannen en vrouwen huilden en tierden, vochten met elkaar om toch maar iets te kunnen bereiken van eetwaren die daar in de koelkamers stonden. Er waren stapels kartonnen dozen met pakjes boter, eieren, kippen, spek en 12 à 15 op elkaar gestapelde kaasbollen. Iedereen wou er zijn deel van hebben. In aller haast trokken de mensen de onderste kaasbollen naar zich toe zodat de ganse stapel ineens stortte en het grootste deel vertrappeld werd. Hetzelfde gebeurde met de dozen boter, de eieren en de kippen, zodat iedereen ploeterde en baggerde in een 5 à 6 cm dikke brij van vertrappelde kaas, boter, eieren enkippen. Plots hoorden we gewerschoten. Iemand riep: « de Duitsers schieten vanop de brug ». Iedereen liet alles vallen. Grote paniek onder de mannen en vrouwen die allemaal en veilige schuilplaats zochten. Tegen de muur zag ik enkele houten kisten op elkaar gestapeld. Vlug klom ik er op, sprong over de muur en belandde in de fabriek daarnaast waar een conciërge mij opving, een zware knuppel in de hand en aan een leiband een woeste razende hond die schuimbekte van woede. Hij wou van geen uitleg weten, opende de poort en joeg mij buiten. Ik stond weer op de Mariemontkaai en het tafereel dat ik voor de ogen had, leek op een...slagveld: stukken rund- en varkensvlees, kippen, grote stukken spek, worsten en kaasbollen. Alles lag daar op de grond, achtergelaten door de vluchtende mensen. Alhoewel ik geen gewerschoten meer hoorde, rende ik in volle vaart tot de eerstvolgende straat en sloeg de hoek om. Daar voelde ik mij veilig! Ik was in de Bonneviestraat. Vlug trok ik - met lege handen - huiswaarts. Met de klevende kausbrij aan mijn schoenen, kon ik tegen mijn vader niet ontkennen dat ik, niettegenstaande zijn verbod, toch tot de slachthuizen was afgezakt.

In het begin van de namiddag zagen we enkele geburen die kasten tafels en stoelen vervoerden. Na enkele inlichtingen ingewonnen te hebben, vernamen wij dat deze meubels afkomstig waren van het oudenmannenhuis Ferdinand Elbers, gebouw dat tijdens de ganse oorlog bezet was door het Duitse leger. Toen besloot mijn vader opeens: " Vermits iedereen zich meester maakt van goederen van de Duitsers, waarom wij dan niet ! " De fietsen werden van de zolder gehaald en vader, mijn jongste broer en ik trokken naar het Ferdinand Elbershuis.

Het rustoord van de Ferdinand Elbersstraat
© coll. Jean Boterdael

In de straat, die tot daar leidde, zagen wij groepen mensen en zelfs kinderen die buitenkwamen met kasten, tafels, stoelen, bureaus, fauteuils en ook wastafels die van de muren waren afgetrokken.

In één van de gangen zagen we een kamertje waarin een klein stevig tafeltje stond met daarnaast een stoel. Ik zette deze op de tafel en daar opstaande maakte ik de witte glazen bol van de verlichting los. Toen wij met onze buit afreden naar Scheutbos om langs kleine veldwegen huiswaarts te keren, kwamen we voorbij het lokaal waar zich de verwarmingsinstallatie van het ganse gebouw bevond. Voor de poort stond een kar met een paard en een boer van de omgeving vulde deze met steenkolen. Op bevel van mijn vader reed ik vlug naar huis om een jutezak en een kolenschop te halen. Bij mijn terugkeer vulden we vlug onze zak met een veertigtal kilo kolen en keerden zwaar geladen maar tevreden terug naar huis.

Daar vertelde een buurman dat hij in het depot van Turn en Taxis enkele zaken had kunnen wegkapen. Naar zijn beweren vond men daar hemden, broeken, kousen schoenen en dergelijke.

Gezeten op de bagagedrager van de fiets van mijn vriend, reden we naar deze opslagplaats maar we vonden er nog alleen opengebroken deuren en stukgeslagen ramen. Onthutst keerden we huiswaarts maar bij mezelf was ik toch tevreden want, van deze zeer actieve en emotionele dag, bleef ons toch een kleine veroverde "buit" over!

4 SEPTEMBER 1944

Toen ik om 9 uur op de straat kwam, speelden enkele kinderen met een tiental "éénkleurige" ballonnen. Bij nader onderzoek en bevraging aan enkele personen, (want ik kende er geen snars van!) schenen het condoms (preservatieven) te zijn die zij van hun vaders hadden gekregen en die afkomstig waren van doosjes (100 stuks) die ze hadden meegebracht van de Turn en Taxis. Waarschijnlijk wisten deze vaders zelf niet tot wat deze "stukjes dun rubber" dienden en hebben zij ze doorgegeven aan hun kinderen.

11 uur in de voormiddag: een kleine jongen liep van huis tot huis om alle geburen te verwittigen: "Pas op, de politie gaat bij iedereen binnen om meubels en ander materiaal genomen in het " Hospice", te recupereren". Het tafeltje dat op het balkon stond verdween onmiddellijk onder een groot tafellaken met daarop één met linnen gevulde waskuip. De stoel werd op de zolder verstopt onder een zeil achter de fietsen; de glazen bol (die we nooit hebben kunnen gebruiken!) ging onder een stapel hout en de kolen waren uitgeschud in de houten kolenbak.

Hoe het ook kwam, weet ik niet, maar de politie is bij ons niet komen aankloppen. Oef! Later merkte ik dat onderaan het tafeltje een stempel stond: "GEMEENTE MOLENBEEK". Dus dit materiaal was wel van de gemeente!

In de namiddag gingen we in groep (jongens en meisjes) naar het centrum van de stad. Aan de Beurs stootten we op een ongeordende, rumoerige en steeds bewegende massa volk. Duizenden mannen, vrouwen en kinderen dansten, tierden en zongen uit volle borst: "It's a long way, to Tipperary" of "Nous irons pendre notre linge sur la ligne Siegfried".

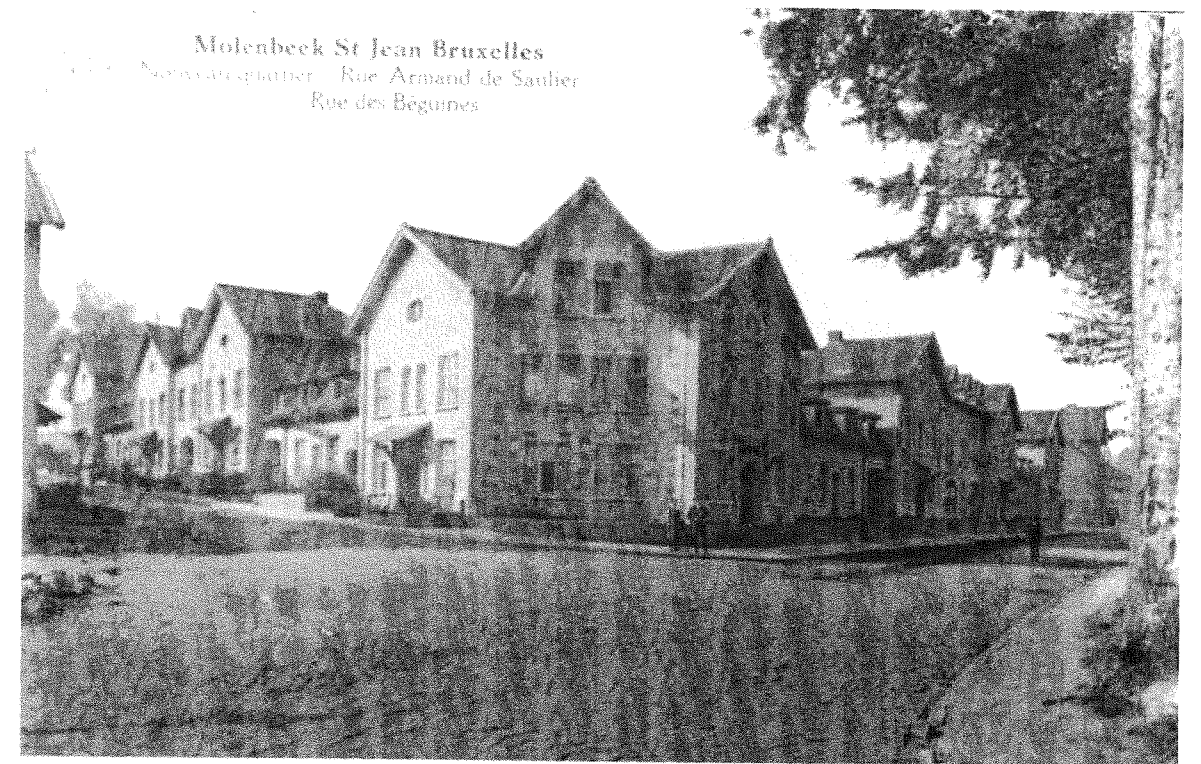
Opeens een oorverdovend gejoel, geroep en aanhoudend gejuich. Een tiental "jeeps" trachtten zich een weg te banen door een opeengedrongen menigte. De meisjes, die ons vergezelden, lieten ons in de steek, liepen de trappen van de Beurs af en wierpen zich op de lachende "tommies". Het waren scènes van omarming, omhelzing en gekus. De kleine jongens riepen: « Chewing-gum, Chewing-gum please ! ».

Aankomst van het Britsleger in Brussel
© coll. Jean Boterdael

Vermits er geen interesse meer was voor ons en wij in de steek werden gelaten door onze vriendinnetjes, trokken we na een tijdje, beteuterd, te voet naar huis (er reden nog geen trams).

Op de hoek van Armand de Saulnier- en de Begijnenstraat stonden een veertigtal mensen in een grote kring geschaard. Toen we naderbij kwamen zagen wij in het midden, twee jonge meisjes van onze straat, wiens haren men afknipte. Telkens enkele lokken op de grond vielen, steeg er een vrolijk gejuich op, want iedereen wist dat deze twee zusters, tijdens de oorlogsjaren, dikwijls avontuurtjes hadden met Duitse soldaten.

© coll. Jean Boterdael

Thuis wachtte mij een verrassing; niemand in het appartement te bespeuren. Maar spoedig hoorde ik gelach en gepraat bij onze naaste burens (deze waren afkomstig van Engeland en hadden zich in België gevestigd na de eerste wereldoorlog). Toen ik bij hen binnenstapte vond ik daar mijn ouders, de burens en acht Engelse soldaten die daar gezellig een "cup of tea" dronken (thee door de militairen meegebracht). Vlug begreep ik dat vier vrachtwagens op de Mettwielaan gestopt waren en de "tommies" besloten hadden daar in hun wagens te overnachten. Maar vlug werd er door iedereen besloten hem een degelijke overnachting te verschaffen. Twee zouden bij ons slapen en de anderen kregen een plaatsje bij enkele geburen. Mijn ouders kregen van onze Britse bevrijders, een WIT BROOD. De volgende morgen zou het ontbijt, voor ons allen, een FESTIJN worden!

5 SEPTEMBER 1944

Die dag heerste een zekere kalmte in de straat. De school zou waarschijnlijk de volgende dag openen. Ik begon langzamerhand mijn boeken en schoolbenodigdheden te verzamelen want de lessen op de Normaalschool zou hernemen op 15 september. Ik werd er mij toen van bewust dat ik jarenlang, eeuwigdurende en onuitwisbare beelden, herinneringen, indrukken en gemoedstoestanden in mijn geest zou bewaren.

Maar...het einde van de oorlog was nog niet NABIJ !